

Nr 55.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a och 5:e avd.)

I propositionen nr 12 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 28 december 1951, föreslagit riksdagen att dels godkänna de allmänna riktlinjer för en löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl., som i propositionen förordats, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bli erforderliga vid löne- och pensionsregleringens genomförande.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels en inom första kammaren av herr *Nerman m. fl.* väckt motion (I: 87), vari hemställts, att bestämmelserna angående docents anställningstid utformas så, att förlängning med högst ett sjunde år må kunna medgivas, då vederbörande docents forskningsverksamhet blivit förhindrad ej blott av sådan vikariatstjänstgöring å högre befattning vid universitet eller högskola, som avses i propositionen, utan även av i motionen angivna andra skäl;

dels en inom första kammaren av herrar *Holmbäck* och *Herlitz* väckt motion (I: 194), vari hemställts, att riksdagen vid bifall till förevarande proposition ville göra det uttalandet, att docent, som den 1 juli 1952 innehar docentstipendium, skall kunna — oavsett att han under sitt innehav av docentstipendium eller extra ordinarie anställning icke i avsevärd grad hindrats i sin forskningsverksamhet av vikariat på högre befattning vid universitet eller högskola — i särskilda fall berättigas att innehava extra ordinarie anställning som docent så länge, att den sammanlagda tiden för hans innehav av docentstipendium och extra ordinarie anställning går upp till sju år;

dels en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 195), vari hemställts, att riksdagen med anledning av förevarande proposition måtte besluta, att de docentkompetenta biträdande lärarna skola uppföras på löneplan i samma lönegrad som de extra ordinarie docenterna;

dels ock en inom första kammaren av herr *Ohlson* väckt motion (I: 265), vari hemställts, att riksdagen vid sitt beslut med anledning av förevarande proposition icke måtte godkänna förslaget om att de från Emily Wijks

fond utgående lönetilläggen till innehavarna av vissa professorsämbeten vid Göteborgs högskola skola upphöra, i den mån befattningshavarna övergå å det nya avlöningssystemet.

Beträffande motiveringen för ovannämnda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

I propositionen föreslås löne- och pensionsreglering från och med den 1 juli 1952 för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. Sålunda förordas, att bl. a. professors- och laboratorbefattningarna vid universiteten, de medicinska högskolorna samt Stockholms och Göteborgs högskolor skola inordnas under det för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet samt att för docentstipendiater och forskarstipendiater skola inrättas tidsbegränsade pensionsberättigande tjänster. Vidare föreslås, att den nuvarande skillnaden i lönehänseende mellan universitetens och fackhögskolornas professorer skall upphöra.

Löneregleringsförslagen för de akademiska lärarna omfatta universiteten, de medicinska högskolorna, tandläkarhögskolorna, de tekniska högskolorna, lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna samt Stockholms och Göteborgs högskolor. Lönegradsplaceringen föreslås skola bli för professor Co 14, för befattningshavare inom laboratorgruppen Ca 33, för docent och forskardocent Ce 30 samt för director musices Ca 25.

I anslutning härtill förordas ändrad lönegradsplacering för vissa tjänstemän vid forskningsinstitutioner m. m. Sålunda föreslås bl. a. att till lönegraden Co 14 skola hänföras professorerna vid farmaceutiska institutet, gymnastiska centralinstitutet, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, statens skogsforskningsinstitut, statens institut för folkhälsan samt naturhistoriska riksmuseet och statens etnografiska museum samt att i lönegraden Ca 33 skola placeras vissa laboratorer vid karolinska sjukhuset.

Förslagen ha beräknats medföra en kostnadsökning för löner med i runt tal två miljoner kronor.

De i propositionen framlagda förslagen grunda sig i första hand på ett av 1948 års universitetslönekommitté den 17 oktober 1949 avgivet betänkande angående löne reglering för vissa befattningshavare vid universiteten och de statliga högskolorna. Över betänkandet ha utlåtanden avgivits av ett antal myndigheter, institutioner och personalsammanslutningar. I anslutning till de i betänkandet framlagda förslagen ha till Kungl. Maj:t inkommit åtskilliga framställningar, vari hemställts att vissa andra än de i kommittén ifrågasatta institutionerna måtte inbegripas i löne regleringen. Löne regleringsfrågan har därefter varit föremål för beredning inom civildepartementet med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga, varvid överläggningar i ämnet ägt rum med Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), som företräder bl. a. Sveriges professorers förening och Sveriges laboratorers förening, samt med Sveriges docentförbund.

I fråga om innebörden i universitetslönekommitténs förslag och däröver avgivna yttranden m. m. får utskottet hänvisa till propositionen, s. 3—48.

Departementschefen har anfört följande.

De akademiska lärarnas löneställning m. m.

Under senare år har det för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet gjorts tillämpligt å så gott som samtliga statstjänstemän och befattningshavare i sådan statsunderstödd verksamhet, där statsmakterna bestämma avlöningsförmånerna. Senast ha sålunda präster samt rektorer och lärare vid privatläroverken, folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna inordnats under detta system. Å oreglerad stat kvarstå numera huvudsakligen endast vissa lärargrupper vid universiteten och de medicinska högskolorna. Frågan om inordnande av sistnämnda befattningshavare under det vanliga lönesystemet har dock vid flera tillfällen varit aktuell utan att likväl en dylik åtgärd vidtagits. En av de väsentligaste anledningarna härtill har, såsom 1948 års universitetslönekommitté framhållit, varit det motstånd som från universitetshåll tidigare rests mot en sådan anordning. I samtliga remissyttranden över universitetslönekommitténs förevarande förslag har emellertid tillstyrkts eller lämnats utan erinran, att de oreglerade befattningshavarna vid universiteten och de medicinska högskolorna inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente. Skälen till den ändrade inställning, som sålunda kommit till uttryck, äro dels att det nuvarande avlöningsreglementet medgiver beaktande av de speciella förhållanden, som råda inom vissa områden, och dels att några olägenheter icke föranletts av att professorer och laboratorer vid fackhögskolorna äro underkastade nämnda reglemente. På grund av vad sålunda anförts vill jag tillstyrka, att de i det följande angivna oreglerade befattningarna vid universiteten och de medicinska högskolorna från och med den 1 juli 1952 inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente.

Universitetslönekommittén har med instämmande av flertalet remissmyndigheter anfört, att en allmän omprövning erfordras av universitets- och fackhögskolelärarnas löneställning i syfte att åstadkomma en förbättring av densamma. Angelägenheten av att de högre akademiska lärarna erhålla skälig ersättning för sin betydelsefulla verksamhet har också vid flera tillfällen vitsordats av statsmakterna. Detta har kommit till uttryck bl. a. i de beslut som vid 1949 och 1951 års riksdagar fattats om provisorisk ökning av professorernas löner utöver vad som följt av höjningen av de rörliga tilläggsförmånerna. Den omprövning av de högre akademiska lärarnas löneställning, som därigenom inletts, bör enligt min mening nu fullföljas i anslutning till att det inom statsförvaltningen i allmänhet gällande avlöningssystemet göres tillämpligt även å professorer och laboratorer m. fl. vid universiteten och de medicinska högskolorna.

Universitetslönekommitténs föreliggande förslag avse universiteten, de medicinska högskolorna, tandläkarhögskolorna, de tekniska högskolorna

samt lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna. De sakkunniga, som inom civildepartementet biträtt vid löneregeringsarbetet, ha förordat, att löneregeringen därutöver skall i princip omfatta även Stockholms och Göteborgs högskolor. Denna gränsdragning för löneregeringen anser jag mig böra godkänna. Till frågan i vilken utsträckning löneställningen för tjänstemän utanför de akademiska lärosätena i förevarande sammanhang bör omprövas torde jag senare få återkomma.

Vad först *professorerna* beträffar erhöilo universitetsprofessorerna vid 1925 års löneregering en förmånligare löneställning än tjänstemän inom den s. k. rådsgraden, till vilken professorerna vid fackhögskolorna hänfördes. Sedan en eftersläpning i lönehänseende efter hand inträtt för universitetsprofessorerna, återställdes den relation mellan universitets- och fackhögskoleprofessorer, som avsetts vid 1925 års löneregering, i huvudsak genom att de oregerade professorerna genom beslut vid 1949 års riksdag tillerkändes en höjning av det då utgående provisoriska lönetillägget med 1 300—1 900 kronor. I samband med 1951 års chefslöneregering uppflyttades fackhögskoleprofessorerna provisoriskt från lönegraden 33 till lönegraden 37, varjämte de oregerade professorerna erhöilo ett med 2 400 kronor för år förhöjt provisoriskt lönetillägg. I likhet med universitetslönekommittén anser jag, att anledning numera icke finnes att i lönehänseende göra skillnad mellan professorer vid de skilda läroanstalter, varom här är fråga. Mot denna åsikt ha ej heller vid remissbehandlingen rests invändningar. Jag förordar således, att den nuvarande differentieringen av professorslönerna slopas.

Professorernas löneställning har genom nyssnämnda beslut i högst väsentlig grad förbättrats. Fackhögskoleprofessor uppbär sålunda för närvarande dyrortsgraderad lön enligt lönegraden 37 å löneplanen nr 1 samt universitetsprofessor en begynnelselön, som något överstiger lönen i löneklassen 40 å 3-ort, och en slutlön, som så gott som uppgår till lönen i löneklassen 40 å 5-ort. Jag anser mig emellertid av skäl, som anförts av universitetslönekommittén, böra föreslå, att åt professorerna beredes en löneställning som är något förmånligare. I betraktande av de betydande höjningar, som professorslönen under de senaste åren undergått, måste dock en ytterligare ökning bli förhållandevis måttlig.

Hur den av mig förordade ytterligare ökningen skall utformas kan givetvis vara föremål för delade meningar. Jag vill icke motsätta mig, att lönen till professorerna i enlighet med universitetslönekommitténs förslag omedelbart vid tjänstetillträdet utgår med sitt slutliga belopp. Detta nödvändiggör dock icke att löneplanen nr 2 användes utan kan ske även inom ramen för löneplanen nr 1, nämligen genom att professorerna placeras i lönegraden Ca 37, löneklassen 40 och utöver lönen enligt nämnda löneklass erhålla lämpligt avvägt befattningsarvode. Av praktiska skäl synes dock mera lämpligt att i detta fall löneplanen nr 2 kommer till användning. I likhet med statens lönenämnd tillstyrker jag, att professorerna inplaceras å den

nya löneplanen nr 2 i lönegraden Co 14. Detta förslag har vid de förut omnämnda överläggningarna med Sveriges akademikers centralorganisation accepterats av denna. Förslaget innebär, att professorerna vid universiteten och de medicinska högskolorna utöver de lönehöjningar, som genomfördes åren 1949 och 1951, nu få sina löner höjda med 2 700 kronor i begynnelseläget respektive med 1 700 kronor i slutläget samt att fackhögskoleprofessorerna utöver den löneökning, som bereddes dem den 1 juli 1951, få sina begynnelselöner höjda med 3 600—4 700 kronor och sina slutlöner höjda med 1 700—2 700 kronor, allt per år räknat.

Vad härefter angår *befattningshavarna inom laboratorgraden* (laboratorer, prosektorer, observatorer, preceptorer m. fl.) har universitetslönekommittén förordat, att de skola hänföras till löneplanen nr 1 och inplaceras i lönegraden Ca 32. Detta har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. I några yttranden har emellertid framhållits önskvärdheten av att relationen i lönehänseende mellan professorer och laboratorer genom löneregleringen icke förändras till laboratorernas nackdel. I anledning härav och med beaktande av övriga på frågan inverkan omständigheter vill jag förorda, att de nu ifrågavarande akademiska lärarna hänföras till löneplanen nr 1 lönegraden Ca 33. Detta innebär, att laboratorerna vid universiteten utöver den lönehöjning, som genomfördes år 1949, nu få begynnelselönerna höjda med 1 359 kronor och slutlönerna med 2 363 kronor, medan höjningen för motsvarande befattningshavare vid t. ex. veterinärhögskolan utgör 3 036 kronor respektive 2 652 kronor.

Sveriges akademikers centralorganisation har vid överläggningarna i ämnet förklarat sig visserligen icke kunna acceptera sistnämnda lönegrad för laboratorgruppens del men å andra sidan ej vilja motsätta sig, att löneregleringen för dessa befattningshavare grundas å denna lönegrad. Det har vid överläggningarna å ömse sidor förutsatts att, därest det nu pågående tjänsteförteckningsrevisionsarbetet skulle giva anledning därtill, laboratorgruppens löneställning skall omprövas och därvid undersökas om och i vilken utsträckning särskilda arvoden böra utgå till de befattningshavare av ifrågavarande kategori, som tillika äro institutionsföreståndare.

Sedan åtskilliga år har frågan om beredande av tryggare anställningsförhållanden för *docenterna* diskuterats. I anledning av att 1945 års universitetsberedning föreslagit införande av tjänste- och familjepensionsrätt för docenterna med bibehållande av arvodesformen uttalade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i prop. 1946: 273, att det icke syntes önskvärt att utan tvingande skäl tillskapa nya med pensionsrätt förenade anställningsformer samt att några avgörande hinder icke syntes möta mot att tillämpa extra ordinarie anställning för docenterna under förutsättning att bestämda regler meddelades om anställningens upphörande efter viss längsta anställningstid. Vad departementschefen anfört föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Jag delar helt de betänkligheter mot införandet av nya med pensions-

rätt förenade anställningsformer, varåt dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet sålunda givit uttryck. Enligt min mening bör vad statsmakterna vid 1946 års riksdag i princip uttalat sig för nu fullföljas. Jag förordar följaktligen att åt docentstipendiaterna liksom åt forskarstipendiaterna beredes tidsbegränsad anställning såsom extra ordinarie tjänstemän. I likhet med kommittén vill jag med skärpa understryka, att införandet av extra ordinarie anställning för docenterna icke innebär några förpliktelser för staten att i särskild ordning bereda dem försörjningsmöjligheter sedan den begränsade anställningstiden gått till ända. En docent eller forskardocent, som icke kan påräkna att vid utgången av den avsedda tiden såsom avlönad docent erhålla befordran vid universitet eller högskola, har således att söka anställning inom annat verksamhetsfält.

Universitetslönekommittén har föreslagit, att första extra ordinarie anställning såsom docent eller forskardocent skulle föregås av en ettårig prøvotid med anställning såsom extra tjänsteman. Den extra ordinarie anställningen skulle till en början avse 3 år och sedermera, efter särskild prövning av vederbörandes kvalifikationer, ytterligare en 3-årsperiod med möjlighet till förlängning högst ett år, därest docenten under tiden för den avlönade anställningen i mera avsevärd omfattning tagits i anspråk för vikariat å högre befattning vid universitet eller högskola.

Lämpligheten av den av kommittén föreslagna ettåriga prøvotiden synes mig emellertid kunna ifrågasättas. För docenternas vidkommande torde tiden vara alltför kort, för att vederbörande därunder skall hinna framvisa några resultat av vetenskapligt arbete, som kunna dokumentera hans lämplighet för anställning såsom extra ordinarie docent. Forskardocenturerna å andra sidan torde, liksom för närvarande forskarstipendierna, nästan undantagslöst komma att tilldelas personer, som tidigare innehåft docentur vid lärosätet i fråga och som därför icke behöva underkastas ytterligare prøvotid. Jag förordar därför, att såväl docenter som forskardocenter omedelbart erhålla extra ordinarie anställning. Före anställning såsom extra ordinarie docent torde emellertid vederbörande sökande i regel böra underkastas undervisningsprov för utrönande av hans skicklighet såsom lärare. I det föreliggande förslaget till stadgar för tandläkarhögskolorna har en bestämmelse av denna innebörd redan intagits.

Därest i enlighet med vad jag sålunda förordat särskild prøvotid icke införes för docenterna, synes anställningstiden lämpligen böra bestämmas till två 3-årsperioder med möjlighet till förlängning högst ett år i de fall då forskningsverksamheten blivit förhindrad av sådan vikariatstjänstgöring å högre befattning vid universitet eller högskola, som förekommit i mera avsevärd omfattning. Även vikariatsförordnanden av kortare varaktighet än hel termin böra härvid kunna beaktas.

Vad docenternas lönegradsplacering angår finner jag vad statens lönenämnd anfört beaktansvärt. Jag anser mig således böra förorda, att forskardocenter och docenter placeras i samma lönegrad och hänföras till lönegraden Ce 30. Då anställning såsom forskardocent regelmässigt torde före-

gå av anställning såsom docent, medför vad jag föreslagit att forskardocent omedelbart erhåller lön enligt 32 löneklassen. Förslaget om docenternas lönegradsplacering innebär, att docent och forskardocent erhålla pensionsberättigade tjänster, vari begynnelselönen överstiger det nuvarande stipendiet å 3-ort med 2 762 kronor respektive 2 366 kronor per år samt å 5-ort med 3 830 kronor respektive 3 446 kronor per år. En förutsättning för denna löneökning synes dock, såsom även universitetslönekommittén framhållit, vara att docenternas undervisningsskyldighet utökas. Jag återkommer härtill senare.

Sveriges docentförbund har vid de förut omförmälda överläggningarna förklarat sig tillfreds med det här framlagda förslaget.

I samband med frågan om inrättandet av docenttjänster torde jag även få något beröra löneställningen för de *docentkompetenta biträdande lärarna*. Dessa åtnjuta för närvarande utöver det för biträdande lärare fastställda arvudet å 12 000 kronor tilläggsarvode med belopp motsvarande skillnaden mellan de kontanta löneförmåner, som tillkomma docent, och 12 000 kronor. Enligt min mening bör denna princip även i fortsättningen bibehållas i så måtto, att docentkompetent biträdande lärare erhåller tilläggsarvode motsvarande skillnaden mellan den kontanta lönen i 30 löneklassen å universitetets eller högskolans ortsgrupp och det arvode som tillkommer annan biträdande lärare.

Vad härefter *exercitiemästarna* vid universiteten angår har frågan om organisationen av gymnastikundervisningen vid universiteten ännu icke lösts, varför anledning torde saknas att i detta sammanhang upptaga de vakantsatta gymnastiklärartjänsterna till omprövning. De båda ordinarie tjänster, som inrättats för den musikaliska verksamheten, har universitetslönekommittén föreslagit skola hänföras till löneplanen nr 1, lönegraden Ca 25 under benämningen *director musices*. Detta förslag, som innebär en ökning av begynnelselönen med i runt tal 2 000 kronor per år och av slutlönen med omkring 2 600 kronor per år, finner jag mig kunna biträda.

De tjänster vid universiteten och de i det föregående angivna högskolorna, som böra omfattas av den av mig förordade löne regleringen, ha redovisats i en tablå, vilken torde få fogas vid protokollet i detta ärende såsom *Bilagga A*. I tablåen har gjorts en gruppering med hänsyn såväl till tjänsternas art som till sättet för deras avlöande. Härvid ha beaktats även befattningar, om vilkas inrättande senast den 1 juli 1952 definitiva beslut föreligga. Beträffande vissa av de ifrågavarande tjänsterna torde följande böra framhållas.

I fråga om de vid universitetet i Uppsala och karolinska institutet inrättade personliga professurerna å indragningsstat (1 a i tablåen) har universitetslönekommittén föreslagit, att dessa i de nya personalförteckningarna skulle upptagas å övergångsstat. I anslutning härtill må erinras, att i några fall för innehavare av befattning inom laboratorgraden vid dessa

institutioner inrättats en personlig professur, därvid vederbörande åtnjuter personligt lönetillägg å indragningsstat lika med skillnaden mellan ordinarie professorslön och lönen å den egna tjänsten. Jag förordar, att jämväl i dessa fall den personliga professuren uppföres å övergångsstat och att den ordinarie befattningen vakantsättes under den tid, den personliga professuren består.

Vad angår de övriga helt av statsmedel avlönade professurerna (1 b i tablån) må framhållas, att den i tablån särskilt anmärkta B. John F. och Svea Anderssons professur i elektricitetslära med särskild hänsyn till atmosfäriska urladdningar, vilken icke är personlig, för närvarande redovisas å indragningsstat. Nämda professors framtida bestånd och finansiering var föremål för överväganden av statsmakterna vid 1950 års riksdag (jämför prop. 1950: 172). Med hänsyn till vad då förekom föreslår jag, att professuren överföres å ordinarie stat.

I gällande personalförteckning för Chalmers tekniska högskola finnas upptagna 32 professurer. Till bestridande av kostnaderna för den från och med den 1 juli 1951 vid högskolan inrättade professuren i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation under tio år ha dock utlovats årliga bidrag å sammanlagt 45 000 kronor från Göteborgs stad m. fl. Denna professur har på grund härav redovisats i tablån bland professurer avlönade helt av andra medel än statliga.

Bland professurerna vid karolinska institutet har i tablån icke medtagits professuren i rättspsykiatri. Professurens innehavare åtnjuter å institutets stat endast ett arvode av 3 500 kronor för år men är tillika överläkare vid centralfängelsets å Långholmen sinnessjukavdelning. Denna överläkartjänst är placerad i lönegraden Ca 32 samt förenad med den till överläkare vid sinnessjukavdelning utgående avlöningsförstärkningen å 5 004 kronor. Därjämte uppbär överläkaren hyresersättning med 3 000 kronor för år. Vid professurens inrättande år 1946 avvägdes förenämnda arvode å 3 500 kronor med beaktande av att professorn skulle bli i avlöningshänseende ungefär likställd med professorn i psykiatri, vilken utom sin vanliga professorslön uppbär jämväl ett överläkararvode från karolinska sjukhuset å 1 500 kronor. På grund av införande från och med den 1 januari 1951 av förenämnda avlöningsförstärkning å 5 004 kronor åtnjuter emellertid professorn i rättspsykiatri avlöningsförmåner, som överstiga vad som enligt löneregleringsförslaget avses skola tillkomma professor med överläkararvode. Någon uppräkning av det å karolinska institutets stat uppförda arvodet i samband med löneregleringen bör därför icke ske. Huruvida professuren, såsom lärarkollegiet vid institutet i anslagsäskandena för nästa budgetår föreslagit, bör upptagas som en ordinarie tjänst torde få prövas i annat sammanhang.

Under professurer, avlönade delvis av statsmedel, delvis av andra medel (2 a i tablån) ha redovisats vissa vid statliga lärosäten inrättade donationsprofessurer, nämligen fem vid Uppsala universitet, tre vid karolinska institutet och två vid tekniska högskolan i Stockholm. I intet fall har under de senaste åren den avkastning av donationsmedlen, som stått till förfogande

för avlönande av berörda professorer vid de två förstnämnda lärosätena, varit tillräcklig för att dessa i avlöningshänseende skulle bli jämställda med övriga professorer.

Jag delar universitetslönekommitténs uppfattning, att donationsprofessorerna i princip böra komma i åtnjutande av samma förbättring i avlöningshänseende som föreslagits beträffande övriga professorer. Dessa professorer ha även erhållit det provisoriska lönetillägg, som utgått under de sista åren. Då donationsfonderna sålunda redan nu visat sig otillräckliga för befattningshavarnas avlönande, komma kostnaderna för avlöningsförbättringen i samband med löneregleringen att i sin helhet falla på statsverket. Beträffande de två ifrågakarande professurerna vid tekniska högskolan, vilka båda äro personliga, har redan vid deras tillkomst förutsatts, att de till viss del skulle bekostas av statsmedel. Emellertid har i båda fallen statens andel i lönekostnaderna fastställts till ett bestämt belopp, medan vederbörande donatorer förbundit sig att tillskjuta vad som erfordrades för att professorernas innehavare skulle bli i avlöningshänseende likställda med ordinarie professorer vid högskolan. En lönereglering för ifrågakarande befattningshavare kommer därför icke att belasta statsverket. Detsamma gäller de helt med enskilda medel bekostade (personliga) professorsbefattningarna (3 i tablån), av vilka en förekommer vid tekniska högskolan i Stockholm och två vid Chalmers tekniska högskola.

Under professorer, avlönade delvis av statsmedel, delvis av andra medel (2 i tablån) ha upptagits de professorer vid Stockholms och Göteborgs högskolor, vilka ansetts i princip böra omfattas av löneregleringen. Vid Stockholms högskola finnes ytterligare en professur, nämligen i nationalekonomi, företrädesvis näringsekonomi, vilken tillkom år 1947 genom en donation såsom en personlig professur. Innehavaren har tillika varit chef för Industriens utredningsinstitut. Professuren är numera vakant. Frågan om löneförmånerna å befattningen torde få upptagas vid ett eventuellt återbesättande av denna.

Nuvarande innehavaren av professuren i internationell rätt vid Stockholms högskola avlönas efter samma grunder som universitetsprofessor men åtnjuter dessutom ett personligt lönetillägg å 2 000 kronor och ett ålderstillägg å 1 000 kronor för år. I samband med löneregleringen bortfaller ålderstillägget. Vidare bör det personliga lönetillägget upphöra att utgå.

Sex av professorerna vid Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga avdelning (2 b i tablån) äga ej uppbära det nu med sammanlagt 6 000 kronor utgående provisoriska lönetillägget. De äro i stället tillförsäkrade ålderstillägg enligt gynnsammare grunder än övriga professorer med oreglerad lön samt berättigade till ersättning för indragna terminsavgifter, som för budgetåret 1950/51 för var och en av dem utgjorde omkring 7 100 kronor. För undvikande av inkomstminskning böra dessa professorer vid övergång till det reglerade lönesystemet erhålla personliga lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan deras lön före löneregleringens genomförande och lönen i Co 14 närmast därefter. De böra vara underkastade samma tjänstgöringsskyldighet som övriga professorer vid högskolan.

I tablån ha icke redovisats de vid Stockholms högskola förefintliga arvodesbefattningarna såsom lärare (professor) i astronomi, lärare (observator) i astronomi, lärare (professor) i allmän och jämförande etnografi samt lärare (professor) i sinologi. Ej heller har i tablån medtagits professor Bergianus, vilken uppbär särskilt arvode vid högskolan såsom biträdande lärare i botanik. Innehavarna av ifrågavarande arvodesbefattningar avlönas i övrigt å andra tjänster.

Utöver de i tablån upptagna professurerna vid Göteborgs högskola finnes där inrättad en forskningsprofessur i botanik för prefekten vid Göteborgs botaniska trädgård. Denna är i avlöningsstaten för högskolan upptagen allenast såsom en arvodesbefattning med ett arvode å 6 500 kronor och bör med hänsyn härtill ej inbegripas under löneregleringen. Professurens innehavare avses skola i övrigt avlönas å annan tjänst. Ej heller bör löneregleringen omfatta den för närvarande icke tillsatta donationsprofessuren i allmän och jämförande etnografi, vilken skall vara förenad med chefskapet för vissa av Göteborgs stads vetenskapliga och kulturella institutioner, eller de tre vakantsatta donationsprofessorer, vilka ej avses skola tillsättas förrän vederbörande donationsfonder lämna en avkastning, som helt täcker professorslönen.

Till innehavare av sådana professorsämbeten vid Göteborgs högskola, som inrättats före den 1 januari 1917, kunna utgå särskilda lönetillägg ur Emily Wijks fond. Av denna fonds avkastning, som år 1950 uppgick till 15 700 kronor, skola 10 procent läggas till kapitalet, 18 procent användas till upprättande av docentstipendier samt återstoden, 72 procent, användas till förbättrande av lönerna åt innehavare av nyssnämnda professorsbefattningar, under förutsättning att dessa professorer av andra medel åtnjuta minst motsvarande löneförmåner som i allmänhet gälla för innehavare av professur vid universitet. Av de nuvarande 18 ordinarie professurerna vid Göteborgs högskola ha 15 tillkommit före den 1 januari 1917. För närvarande utgå emellertid från fonden lönetillägg endast till 10 professorer med 800—1 000 kronor per år. Avkastningen av fonden har i avvaktan på närmare utredning rörande tolkningen av donationsvillkoren icke upptagits å inkomststaten för Göteborgs högskola. Till innehavarna av två professorer utgick före 1949 lönetillägg om 1 000 kronor från andra medel. För att dessa båda befattningshavare icke skulle lida inkomstminskning i samband med att de vid universiteten gällande avlöningsbestämmelserna år 1949 genomfördes vid Göteborgs högskola beslöts, att de skulle erhålla personliga lönetillägg å 1 000 kronor vardera av statsmedel. Samtliga nu nämnda lönetillägg synas böra upphöra i den mån befattningshavarna övergå å det nya avlöningssystemet. Frågan om dispositionen i framtiden av oförmålda fond torde få upptagas i annat sammanhang.

Vid ettvar av universiteten i Uppsala och Lund finnes inrättad en personlig laboratorstjänst å indragningsstat (4 a i tablån), vars innehavare åtnjuter samma avlöningförmåner som universitetens övriga laboratorer. Dessa befattningar synas böra innefattas i löneregleringen, varvid tjänster-

na — liksom föreslagits i fråga om de personliga professurerna — böra uppföras å övergångsstat. Vidare har vid karolinska institutet för en av docenterna inrättats en personlig extra laboratorbefattning, förenad med arvode. Befattningen är en ren forskartjänst. Då arvodesbeloppet vid befattningens inrättande så sent som år 1950 (VIII ht 1950, s. 121) avsågs skola i stort sett motsvara de avlöningsförmåner, som då tillkommo en ordinarie laborator, förordar jag, att arvodets storlek jämväl fortsättningsvis anpassas efter laboratorlönen.

Bland övriga helt av statsmedel avlönade befattningar inom laboratorgraden (4 b i tablån) märkes en observatorstjänst i lönegraden Ce 29 vid Chalmers tekniska högskola. Befattningen inrättades år 1949 vid det med anslag av enskilda medel uppförda jonosfärobservatoriet vid högskolan. Därvid förutsattes, att av befattningens innehavare skulle fordras teknologie eller filosofie licentiatexamen i till dess område hörande ämnen. Enligt av Kungl. Maj:ts meddelade bestämmelser skall beträffande observatorn i tillämpliga delar gälla vad i stadgarna för de tekniska högskolorna är föreskrivet i fråga om laborator. Enligt vad jag inhämtat fullgör observatorn regelbunden undervisning vid högskolan samt har därutöver en betydande arbetsbörda vid observatoriet. Med hänsyn till angivna förhållanden torde befattningen böra omfattas av löneregleringen och placeras i den för laborator föreslagna lönegraden.

Åt en av laboratorerna vid lantbrukshögskolan utgår för närvarande ett personligt lönetillägg med 504 kronor för år. Lönetillägget tillkom vid lantbrukshögskolans inrättande (prop. 1931: 143) såsom ersättning för att befattningshavaren i samband med överflyttande från den dåvarande centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet ålades undervisningskyldighet vid lantbrukshögskolan. Då denne befattningshavare icke synes intaga någon särställning i förhållande till övriga laboratorer, bör det särskilda lönetillägget vid löneregleringens genomförande bortfalla i överensstämmelse med vad som skett den 1 juli 1951 beträffande motsvarande tillägg till en av högskolans professorer.

Tre av docentstipendiaterna vid Stockholms högskola (7 i tablån) erhålla för närvarande särskilda tillägg å 2 540 kronor för år jämte därå belöpande dyrtids- och kristillägg. Denna förmån bör vid inrättandet av extra ordinarie docenttjänster bortfalla. Ett vid Göteborgs högskola utgående docentstipendium å 12 000 kronor, som bestrides av avkastningen av vissa fonder vilka ej upptagits å inkomststaten för högskolan, bör icke omfattas av löneregleringen och har ej redovisats i tablån.

Vid universitetet i Lund har inrättats ett personligt forskarstipendium (8 a i tablån). Stipendiets innehavare har tillförsäkrats samma stipendieförmåner som innehavare av forskarstipendium för docent vid universitetet. Stipendiets grundbelopp utgår i form av arvode, varemot övriga förmåner skola bestridas i samma ordning som motsvarande förmåner för innehavare av forskarstipendium för docent. Vad i §§ 12—16 av de genom Kungl. Maj:ts brev den 8 april 1927 meddelade bestämmelserna angående forskarstipen-

dier för docenter föreskrives skall äga tillämpning jämväl beträffande här ifrågavarande stipendium. Med hänsyn till vad sålunda bestämts bör stipendiets innehavare komma i åtnjutande av samma löneförmåner som extra ordinarie forskardocent.

Utöver de befattningar, som hittills berörts och vilka kunna sägas utgöra de typiska grupperna av lärare med fast anknytning till de akademiska lärosätena, finnas vid vissa fackhögskolor mera speciella tjänster, vilka på grund av nuvarande löneställning eller andra förhållanden torde böra observeras i detta sammanhang.

Den vid veterinärhögskolan inrättade befattningen såsom lärare i hovbeslag och läran om hovens sjukdomar (9 i tablån) har tidigare i lönehänseende likställts med de högst avlönade inom laboratorgruppen. Enligt beslut vid 1947 års riksdag är tjänsten placerad i lönegraden Ca 31 eller samma lönegrad som tillkommer laborator vid tandläkarhögskolorna. Enligt min mening bör befattningshavaren erhålla samma löneförbättring som tillkommer de nu i lönegraden 31 placerade laboratorerna och således hänföras till lönegraden Ca 33.

Vid vardera av lantbruks- och skogshögskolorna finnes en extra ordinarie lektorstjänst i lönegraden Ce 29. Lektorstjänsten vid skogshögskolan var ursprungligen uppförd å extra stat med arvode motsvarande avlöningen åt högskolans dåvarande ordinarie lektorer, vilka i avlöningshänseende likställts med lektorerna vid de allmänna läroverken. Vid 1926 års löne reglering bibehölls likställtheten med de då oreglerade läroverkslektorerna. När lektorstjänsten vid lantbrukshögskolan inrättades år 1944 genom omändring av en tidigare speciallärartjänst vid högskolan, placerades befattningen i samma lönegrad som motsvarande befattning vid skogshögskolan.

Då frågan om löneställningen för lektorerna vid de allmänna läroverken för närvarande är föremål för överläggningar mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté och vederbörande personalorganisationer, är jag icke nu beredd att taga ställning till spørsmålet om förenämnda två lektorstjänsters lönegradsplacering utan torde senare få återkomma härtill.

Tandläkarhögskolornas avdelningstandläkarbefattningar äro numera placerade i lönegraden Ce 22 samt förenade med en tjänstgöringsskyldighet av i genomsnitt 21 timmar per vecka. Befattningarna tillsätts av universitetskanslern, varvid sökandena äro skyldiga avlägga lärarprov, om lärarrådet finner sådant prov önskvärt. I fråga om kompetenskrav föreskrives, att innehavare av avdelningstandläkarbefattning skola vara legitimerade tandläkare samt böra ha fullgjort väl vitsordad tjänstgöring vid tandläkarhögskola eller innehava därmed jämförbara meriter. Vid befattningarnas tillsättande bör hänsyn jämväl tagas till ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Avdelningstandläkarna tillhöra tandläkarhögskolornas lärarkår och fullgöra undervisningsskyldighet vid högskolorna. Med hänsyn till avdelningständer tjänsternas särpräglade karaktär anser jag emellertid frågan om löneställningen för dessa befattningshavare icke böra upptagas i detta sammanhang.

De akademiska lärarnas tjänstgöringsskyldighet.

Universitetslönekommittén har i sitt betänkande framhållit, att de nuvarande i stadgeväg meddelade bestämmelserna angående professorernas och laboratorernas tjänstgöringsskyldighet äro svåröverskådliga och oenhetliga samt enligt kommitténs mening i behov av en översyn. I fråga om vissa befattningshavargrupper måste vidare en utvidgad tjänstgöringsskyldighet anses utgöra en förutsättning för den föreslagna löneställningen.

Med anledning härav ha de sakkunniga, som inom civildepartementet biträtt vid löneregleringsarbetet, utfört särskilda undersökningar rörande de akademiska lärarnas arbetsböda. Dessa undersökningar, vilkas närmare detaljer framgå av handlingarna i ärendet, giva vid handen, att undervisningens omfattning för de olika befattningshavarna växlar betydligt icke endast vid olika lärosäten utan ofta även inom en och samma högskola och till och med inom samma fakultet.

På grund av de skiftande förhållanden, som föreligga inom det akademiska verksamhetsområdet, torde det icke vara lämpligt eller ens möjligt att i samband med löneregleringen utfärda några gemensamma mera detaljerade föreskrifter angående tjänstgöringsförhållandena i allmänhet för professorerna och befattningshavarna inom laboratorsgraden.

Några i stadgeenlig ordning meddelade föreskrifter angående de akademiska befattningshavarnas skyldighet att bedriva vetenskaplig forskning finnas icke. Detta åliggande framgår endast av de allmänna bestämmelserna rörande de akademiska lärosätenas uppgift. Den fria forskningen låter sig icke med fördel bindas i några på förhand fastslagna former eller regleras av allmänna bestämmelser om förläggning till vissa tider eller platser. Det är heller icke min avsikt att här framlägga förslag i sådan riktning. I samband med den förbättrade löneställning för forskningens utöfvare, som nu avses skola genomföras, synes det emellertid rimligt att klarare än vad tidigare varit fallet fastslås, att den vetenskapliga forskningen utgör ett de akademiska befattningshavarnas tjänsteåliggande, som tillsammans med övriga tjänsteuppgifter skall bereda dem full sysselsättning. En bestämmelse av denna innebörd bör intagas i universitetsstatuterna och stadgarna för de olika högskolorna.

Vad härefter angår fördelningen av arbetstiden mellan å ena sidan undervisning och å den andra forskning och övriga åligganden är det uppenbart, att en ökad undervisningsböda skulle minska den tid, som återstår för fullgörandet av övriga arbetsuppgifter och då främst forskningen. Jag är av den uppfattningen, att risk föreligger för att forskningsarbetet skulle eftersättas, om tiden för den kvalificerade undervisningen utökades. Till denna räknar jag främst föreläsningarna, vilka påkalla tidskrävande förarbeten. Även de som undervisningsform alltmer betydelsefulla seminarieövningarna torde som regel få räknas hit. Vanligen föregås de av ett avsevärt förberedelsearbete och påfordra en ur kvalitativ synpunkt krävande insats av ledaren. Enligt gällande bestämmelser för universiteten är det för närvarande

tillåtet att utbyta intill tre veckotimmars föreläsningar mot samma timantal seminarieövningar. Jag har icke något att erinra mot denna princip i och för sig men anser det angeläget, att det i tillämpningen tillses, att icke under evalveringsprincipen i fråga inbegripas även övningar av elementär beskaffenhet. Jag förutsätter alltså, att begreppet seminarieövningar reserveras för sådan undervisning, som i kvalitativt hänseende är lika krävande som föreläsningar.

Vid sidan av föreläsningarna och seminarieövningarna ha, främst vid fackhögskolorna men även vid de medicinska utbildningsanstalterna, såsom särskilda undervisningsformer tillkommit övningar och demonstrationer av olika slag, vilka icke kunna anses lika krävande för läraren. Av den gjorda utredningen framgår att professorerna vid dessa högskolor, särskilt de tekniska, vid sidan av den kvalificerade undervisningen i icke obetydlig omfattning påtagit sig ansvaret för och i viss utsträckning även den direkta ledningen av denna mera elementära undervisning. Hjälpkrafter av icke alltför kvalificerad art, såsom assistenter och amanuenser, stå emellertid ofta till förfogande. Även vid universiteten samt Stockholms och Göteborgs högskolor förekommer åtskillig dylik mera elementär undervisning i form av särskilda kurser m. m., men denna gives vanligen av andra lärare än professorer, såsom biträdande lärare m. fl.

Den elementära undervisningen kan alltid sägas stå under överinseende av vederbörande professor i ämnet, även om denne icke personligen på något sätt deltagit i densamma. I den mån ett ökat behov av sådan undervisning framväxer vid universiteten och högskolorna, kan det enligt min mening ej sällan vara lämpligt, att professorn, som måste antagas äga de bästa förutsättningarna att genom sin personliga ledning och kontroll av verksamheten tillse, att det avsedda syftet uppnås, tager viss personlig del i densamma.

De tidigare ganska regelmässigt förekommande avgiftsbelagda kurserna äro numera i huvudsak avvecklade. Med hänsyn härtill och till det i övrigt anförda bör § 104 universitetsstatuterna ändras så, att därav framgår, att professor är pliktig att, på förslag av vederbörande fakultet och enligt universitetskanslerns bestämmande, meddela annan undervisning i sitt läroämne än föreläsningar och därmed i kvalitativt hänseende jämförbar undervisning, då sådant för ett ändamålsenligt anordnande av den akademiska undervisningen finnes oundgängligen erforderligt. Motsvarande bestämmelser i stadgarna för övriga lärosäten böra utformas i enlighet härmed.

Enligt universitetsstatuterna och stadgarna för karolinska institutet äger universitetskanslern i vissa fall, där professor på grund av särdeles betungande examinations- eller andra tjänstegöromål behöver lindring i undervisningsskyldigheten, medgiva viss nedsättning i denna skyldighet. Enligt min uppfattning bör sådan befrielse meddelas endast i fall, då kanslern verkligen finner särdeles betungande examinations- eller andra tjänstegöromål motivera densamma. Med anledning härav torde en översyn böra ske av de särskilda beslut, som i enskilda fall meddelats rörande nedsättning i den normala undervisningsskyldigheten.

Det torde enligt min mening vidare böra övervägas, om icke den allmänna skyldighet att övervaka den akademiska undervisningen, som åvilar kanslern respektive vederbörande högskolestyrelser, bör förtydligas genom omformulering av gällande bestämmelser på berörda punkter. Frågan torde böra upptagas i lämpligt sammanhang, för de under kanslerns överinseende ställda lärosätena förslagsvis i samband med det inom kanslersämbetet pågående arbetet på en revision av universitetsstatuterna.

1945 års universitetsberedning har i sitt betänkande angående examina, undervisningen och universitetsstatistiken (SOU 1949: 54) konstaterat, att en besvärande brist på lämpliga läroböcker föreligger i flertalet ämnen. Enligt 18 § stadgarna för skogshögskolan åligger det bl. a. professor och laborator att, därest i något hans ämne icke finnas tjänliga läroböcker eller kompendier, så fort ske kan utarbeta sådana och, om han ej själv vill ombesörja deras utgivande, ställa dem till högskolans eller studentkårens förfogande för utgivning. Jag förordar, att en bestämmelse av motsvarande innehåll införes för universiteten och högskolorna i allmänhet.

I framställning den 9 februari 1950, varöver statskontoret, universitetskanslern och statens lönenämnd avgivit utlåtanden, ha lärarkollegierna vid Stockholms och Malmö tandläkarhögskolor hemställt, att laboratorerna vid tandläkarhögskolorna — vilka enligt gällande bestämmelser ha en daglig tjänstgöringsskyldighet av 6 timmar, varav 4 timmar avsetts för egentlig undervisningsverksamhet och återstående 2 timmar för tandvårdsutövning i vederbörande högskolas tjänst, och vilka för sist nämnda tjänstgöring åtnjuta ett särskilt arvode av 2 004 kronor för år — skulle befrias från skyldigheten att fullgöra tandvårdsutövningen. I samband därmed skulle det särskilda arvodet bortfalla. Därjämte skulle enligt framställningen laborator medgivas rätt att utom tjänstetid bedriva tandvårdsutövning å sådana vid högskolan inskrivna patienter, som önskade tandvård av laboratorn, mot av vederbörande myndighet fastställd taxa, vilken skulle helt täcka de omedelbara kostnaderna för behandlingen, inberäknat skäligt arvode till laboratorn.

För egen del är jag icke beredd att nu taga ställning till detta förslag. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare överväganden pröva, huruvida de nuvarande arvoden böra bibehållas eller om desamma skola indragas och i samband därmed tjänstgöringen ändras i den riktning lärarkollegierna ifrågasatt.

Även för de nuvarande docent- och forskarstipendiaterna gäller, att deras uppgifter äro undervisning och forskning. I fråga om forskningen torde vad jag i det föregående anfört beträffande professorer och laboratorer i allt väsentligt vara tillämpligt å docenterna. Även för dessa bör sålunda forskningen omfattas den tid som återstår för att bereda vederbörande full sysselsättning sedan övriga tjänsteäligganden fullgjorts. Vad angår undervisningsskyldigheten är denna av olika omfattning vid olika lärosäten.

Vid genomförandet av en lönereglering för docenterna i enlighet med vad jag i det föregående förordat komma dessa icke endast att erhålla väsentligt förbättrade avlöningsförhållanden utan därjämte att uppnå en tryggare ställning såsom extra ordinarie befattningshavare med rätt till pension och vissa andra förmåner. En ökad undervisningsskyldighet har därför ifrågasatts. I olika sammanhang har dock betonats att docenturerna i första hand böra inriktas på forskning. I detta skede av den akademiska karriären förutsätts nämligen vetenskapsidkarna genom specimentsarbetena skola meritera sig för professurer och övriga akademiska sluttjänster, och de böra samtidigt äga möjligheter att genom en mera fri utveckling av sin begåvning kunna föra forskningen framåt utan att i högre grad vara tyngda av undervisning och administrativa göromål.

Med allt beaktande av dessa synpunkter har jag emellertid kommit till den uppfattningen, att en något ökad undervisningsskyldighet i förhållande till vad som nu gäller icke i avsevärd grad behöver minska docenternas möjligheter till forskning. För närvarande kan en docentstipendiats undervisningsbörda sägas utgöra omkring hälften av den, som genomsnittligt åvilar en professor. Efter ingående överväganden med de sakkunniga vill jag föreslå, att de extra ordinarie docenterna åläggas 75 timmars föreläsningar eller därmed kvalitativt jämförlig undervisning per läsår. Denna undervisning bör enligt kanslerns respektive vederbörande högskolestyrelses bestämmande kunna ersättas av annan, mera elementär undervisning, varvid timantalet bör ökas i motsvarande grad. I stort sett torde härvid en timmes föreläsning böra motsvaras av två timmars sådan undervisning, vilken fordrar mindre förberedelsearbete, såsom demonstrationer, laborationsövningar, propedeutiska kurser m. m. Utbytas föreläsningarna mot annan tjänstgöring, vilken påkallar än mindre förberedelsearbete, lärar i varje särskilt fall få prövas, efter vilka grunder utbytet må ske.

Forskardocenternas undervisningsbörda bör naturligen, liksom hitintills forskarstipendiaternas, vara betydligt mindre än docenternas. Även för forskardocenterna anser jag dock en höjning berättigad och föreslår, att forskardocenterna åläggas upp till 25 timmars föreläsningar eller annan däremot svarande tjänstgöring per år.

Då sakliga skäl icke synas kunna anföras för ett bibehållande av den differentiering, som för närvarande råder, i det docentstipendiaterna vid vissa högskolor ålagts lägre antal undervisningstimmar per år än de övriga, förordar jag att enhetliga bestämmelser om docenternas undervisningsskyldighet nu införas i enlighet med det här framförda förslaget.

Enligt min uppfattning böra docenter och forskardocenter i viss utsträckning kunna taga del i examinationen till lägre examina. För närvarande har docent vid veterinärhögskolan jämlikt 58 § stadgarna för högskolan provningsskyldighet i de ämnen, i vilka han undervisat. Gällande bestämmelser för universitetens och de övriga högskolornas docenter synas icke lägga hinder i vägen för ett sådant åläggande. Det må emellertid framhållas, att examinationsbördan tillsammans med undervisningen för docen-

ter och forskardocenter icke får taga så mycken tid i anspråk, att deras forskningsuppgifter härigenom bli åsidosatta. I den mån en mera betungande examinationsskyldighet ålägges docenterna, bör det ankomma på vederbörande myndighet att i motsvarande grad minska undervisningsbördan.

Även de docentkompetenta biträdande lärarna böra i samband med löne-regleringen åläggas en något utvidgad tjänstgöringsskyldighet, eventuellt i form av skyldighet att i viss utsträckning förrätta examination.

I likhet med universitetslönekommittén anser jag, att enhetliga bestämmelser böra införas angående tjänstgöringsskyldigheten för director musices i Uppsala och kapellmästaren i Lund och att densamma i anslutning till löneregleringen bör något utökas. Såsom kommittén framhållit inskränker sig nämnda skyldighet icke till vissa angivna timtal utan innefattar ett avsevärt arbete därutöver inom den musikaliska verksamheten. I samband med sitt förslag till lönegradsplacering för de ifrågavarande befattningarna har universitetslönekommittén gjort vissa jämförelser med de ordinarie lärarna vid musikhögskolan, vilka äro placerade i den föreslagna lönegraden. För sistnämnda befattningshavare är en tjänstgöringsskyldighet föreskriven av minst 10 och högst 20 veckotimmar. Understiger timantalet 20, sker dock viss reduktion av lönen. Med hänsyn till den dominerande ställning, director musices måste sägas intaga inom vederbörande universitetsstads musikliv, och då kravet på undervisningens kvalitet måste ställas högt, torde tjänstgöringsskyldigheten i omfattning icke böra vara större för director musices än för lärare vid musikhögskolan. Å andra sidan bör icke förbises, att universitetens musikdirektörsbefattningar med den löneställning, som här föreslagits, böra betraktas såsom heltidstjänster.

Vid vägandet av angivna synpunkter mot varandra har jag kommit till den uppfattningen, att director musices i Uppsala och Lund bör åläggas en tjänstgöringsskyldighet i princip svarande mot den, som åligger ordinarie lärare vid musikhögskolan med 20 veckotimmars undervisning. Det är dock tydligt, att de former, i vilka denna tjänstgöringsskyldighet bör uttagas, måste bli väsentligt annorlunda för director musices än för nämnda lärare. Sålunda måste avsevärd tid stå till förfogande för director musices för förberedande av föreläsningar, eget instuderande av orkesterpartitur m. m. dylikt. Mot bakgrunden av det anförda anser jag mig icke kunna giva några bestämda anvisningar, i vilka former åliggandena för director musices böra uttagas. Det bör därför ankomma å förslagsvis kanslersämbetet att närmare överväga denna fråga.

Vissa särskilda lönefrågor.

Universitetslönekommittén har i sitt betänkande föreslagit, att universitetens och högskolornas rektorer i fortsättningen skola erhålla dels särskilt arvode utöver lön för den administrativa funktion som rektorskapet innebär, dels bidrag till bestridandet av representationskostnader. Statskontoret och statens lönenämnd ha emellertid ansett, att representationsbidrag icke

böra utgå i större utsträckning än vad för närvarande är fallet. Lönenämnden har därvid hänvisat till att 1949 års reseersättningskommitté enligt sina direktiv har att utreda hur spørsmålet om bidrag till representationskostnader tekniskt sett bör lösas.

Avvägningen av ersättningen till rektorerna för deras administrativa funktion måste bedömas samtidigt med ställningstagandet till frågan om och i vilken utsträckning representationsbidrag böra utgå. Sistnämnda spørsmål bör emellertid enligt min mening ej upptagas till prövning förrän resultatet av nyssnämnda utredning föreligger. Jag förordar därför att nu utgående ersättningar till rektorerna bibehållas vid oförändrad karaktär och oförändrade belopp. Detta bör gälla även i fråga om Stockholms och Göteborgs högskolor, vilkas rektorer för närvarande åtnjuta honorarium å 3 000 kronor. Även övriga av universitetslönekommittén berörda arvoden synas tills vidare böra bibehållas vid nuvarande belopp.

Vad universitetslönekommittén förordat i fråga om skyldighet för befattningshavare inom laboratorgraden samt docent och forskardocent att mottaga förordnande å akademisk lärarbefattning anser jag mig böra tillstyrka. Likaså biträder jag — med de jämkningar som följa av vad jag i det föregående anfört — kommitténs förslag till bestämmelser i fråga om förmån, som genom donation eller därmed jämförlig förmån anvisats innehavare av viss tjänst.

I likhet med universitetslönekommittén anser jag det icke påkallat att reglerande författningsbestämmelser intagas i statens allmänna avlöningsbestämmelser utöver de nu förefintliga angående förutsättningarna för beviljande av tjänstledighet inom förevarande förvaltningsområde. Frågan om införandet av en regelbundet återkommande s. k. forskningstermin torde få övervägas i annat sammanhang.

En särskild fråga, som uppmärksammats såväl av universitetslönekommittén som i vissa remissyttranden, är spørsmålet om de akademiska lärarnas, särskilt professorernas, innehav av befattningar och uppdrag vid sidan av tjänsten. Under beredningen inom civildepartementet av löneregleringsfrågan ha olika lösningar av föreliggande problem diskuterats. Det har härvid ansetts, att åtminstone för närvarande några speciella reglerande föreskrifter i detta hänseende icke böra genomföras. Emellertid har framhållits angelägenheten av att universitetskanslern och övriga berörda myndigheter ägna särskild uppmärksamhet åt i vilken utsträckning bisysslor förekomma för de akademiska lärarnas del och vidtaga de åtgärder, eventuellt i form av framställningar om utfärdande av föreskrifter enligt 7 § 3 mom. Saar, som kunna anses påkallade.

Vad sålunda förordats finner jag mig kunna biträda. Jag vill dock i detta sammanhang ytterligare understryka vad jag i det föregående anfört om att forskningen utgör ett de akademiska befattningshavarnas tjänsteåliggande, som jämte övriga tjänsteuppgifter skall bereda dem full sysselsättning.

De övergångsbestämmelser, som kunna befinnas erforderliga vid genomförandet av löneregleringen, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Härvid ifrågakommer bl. a. förande å övergångsstat av befattningshavare, som ej önskar övergå å reglerad tjänst, samt medgivande av s. k. övergångslön i syfte att befattningshavare vid ingången av den månad, från och med vilken löneregleringen genomföres, skall komma i ånjutande av samma lönebelopp som enligt det oreglerade lönesystemet skulle ha tillkommit honom såsom lön i förskott. Jag vill i detta sammanhang understryka, att vederbörande befattningshavare, i den mån de ej uttala en önskan att kvarstå å oreglerad stat, få anses ha godtagit de villkor i fråga om åtnjutande av arvoden, personliga lönetillägg, avkastningen av vissa fonder m. m., som förbundits med löneregleringen.

Pensionsfrågor.

För befattningshavare vid Stockholms och Göteborgs högskolor ha hittills gällt oenhetliga pensionsbestämmelser såväl inom vardera högskolan som högskolorna emellan. I prop. 1949: 163 upptogs frågan om en reglering av de vid dessa högskolor utgående pensionerna till behandling. Dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet anförde därvid bl. a., att tjänste- och familjepensionerna vid Stockholms högskola samt familjepensionerna vid Göteborgs högskola i regel uppginge till lägre belopp än motsvarande statliga pensioner. Det syntes skäligt, att pensionsförhållandena vid högskolorna förbättrades och att de utgående tjänste- och familjepensionerna reglerades i anslutning till de inom det statliga pensionsväsendet tillämpade grunderna. På Kungl. Maj:t borde få ankomma att, sedan för frågans bedömande erforderliga utredning framlagts, besluta om pensionsförmånerna i de särskilda fallen. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

Sedan den sakkunnige, som inom civildepartementet biträtt vid löneregleringsarbetet beträffande frågor rörande Stockholms och Göteborgs högskolor, avlämnat utredning och förslag i ämnet samt yttranden däröver avgivits av statskontoret, statens pensionsanstalt, styrelsen för Göteborgs högskola och rektor vid Stockholms högskola, har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1951 med stöd av riksdagens förenämnda bemyndigande medgivit bl. a., att nu utgående pensioner från Stockholms och Göteborgs högskolor till f. d. befattningshavare eller efterlevande till avliden befattningshavare vid högskolorna, må räknat från och med den 1 juli 1949 omregleras med tillämpning av de i kungörelserna den 30 juni 1947, nr 657, och den 14 maj 1948, nr 257, angivna grunderna för omreglering av motsvarande statliga pensioner under förutsättning att pensionen ej redan fastställts med tillämpning av pensionsunderlag, som angivas i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Tillika har förordnats, att å omreglerad pension må utgå rörligt tillägg enligt samma grunder och med tillämpning av samma procenttal, som gälla i fråga om pensioner utgående enligt nyssnämnda reglementen.

De oreglerade lärarbefattningarna vid universiteten äro alltjämt underkastade 1941 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. I dessa föreskrives, att pensionsunderlagen skola för professor motsvara de för tjänsteman i dåvarande lönegraden 31 (nuvarande 34) gällande samt för befattningshavare inom laboratorgruppen de för tjänsteman i dåvarande lönegraden 26 (nuvarande 29) gällande. Pensionerna, som onreglerades 1947 och 1948, äro förenade med rörligt tillägg enligt de grunder, som gälla i fråga om pensioner enligt 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. De reglerade professors- och laboratorbefattningarna däremot äro underkastade sistnämnda reglementen.

Till frågan om vilka ändringar i gällande pensionsreglementen, som kunna förledas av lönerегleringsförslagen, samt till den definitiva lösningen av pensionsförhållandena vid Stockholms och Göteborgs högskolor torde jag få återkomma i samband med framläggandet av de övriga förslag om ändringar i pensionsreglementena, som äro avsedda att genomföras från och med den 1 juli 1952.

Under de förut omnämnda överläggningarna med Sveriges akademikers centralorganisation rörande bl. a. professorernas löneställning ha diskuterats vissa frågor angående storleken av pensionsförmånerna för professor, som avgått ur tjänst före den 1 juli 1952. Härvid har enighet nåtts om en viss förbättring av pensionsförmånerna för professor med oreglerad lön, som avgått eller avgår ur tjänst under innevarande budgetår. Pensionsunderlagen för dessa professorer ha före den 1 juli 1951 varit högre än för de närmast jämförbara tjänstemännen med reglerad lön. Emellertid är att märka, att löneställningen för såväl reglerade som oreglerade professorer höjdes den 1 juli 1951, varvid de reglerade befattningarna uppflyttades från lönegraden 33 till lönegraden 37. Pensionsunderlagen höjdes därigenom för sistnämnda tjänster och tillämpas för professor som avgått ur tjänst efter den 30 juni 1951. För de oreglerade befattningarnas del fick löneförbättringen däremot formen av en höjning av det provisoriska lönetillägget, vilket icke påverkar pensionsunderlagens storlek. På grund härav äro pensionsunderlagen från och med den 1 juli 1951 lägre för oreglerade än för reglerade professorstjänster. Med hänsyn till sambandet mellan universitetsprofessorer och fackhögskoleprofessorer, vilket tagit sig uttryck bl. a. i förslaget att de efter lönerегleringens genomförande skola erhålla lika lön, och med hänsyn till att universitetsprofessorerna förut intagit en förmånligare ställning i pensionshänseende än övriga professorer, har det synts mindre tillfredsställande att de under innevarande budgetår skola intaga en i förhållande till fackhögskoleprofessorerna försämrad ställning i pensionshänseende. Jag förordar därför i överensstämmelse med den vid nyssnämnda överläggningar träffade överenskommelsen, att tjänstepensionsunderlagen för professorer å oreglerad stat, som avgått eller avgå under innevarande budgetår, samt motsvarande familjepensionsunderlag skola bestämmas till samma belopp som pensionsunderlagen för professorer med reglerad lön i mot-

svarande fall. Detta synes böra gälla ej blott i fråga om statliga professorer utan i princip även beträffande professorerna vid Stockholms och Göteborgs högskolor. Därest riksdagen ej har något att erinra mot förslaget, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Löneställningen för vissa tjänstemän utanför de akademiska lärosätena.

Såsom redan i det föregående berörts ha i anslutning till universitetslönekommitténs förslag inkommit ett flertal framställningar, vilka åsyfta att den för de akademiska befattningshavarna föreslagna löneställningen skulle tillämpas jämväl vid vissa andra institutioner än de akademiska lärosätena. De sakkunniga, som inom civildepartementet biträtt vid löneregleringsarbetet, ha närmare undersökt kompetenskraven, formerna för tjänstetillsättning samt de instruktionsenligt fastställda arbetsuppgifterna för de professurer och laboratorsbefattningar, som icke omfattas av löneregleringsförslaget, sådant detsamma i det föregående utformats.

På grundval av de sakkunnigas undersökningar och de överläggningar i ämnet, som under ärendets beredning ägt rum dels med berörda fackdepartement dels ock med de sakkunniga, som med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1951 tillkallats med uppdrag att inom civildepartementet biträda med översyn av löneställningen för vissa chefstjänstemän m. m., har jag kommit till den uppfattningen, att endast vid vissa av de här avsedda institutionerna och allenast i fråga om ett begränsat antal av deras befattningshavare föreligger en sådan anknytning till den vid universiteten och högskolorna bedrivna verksamheten, som motiverar enahanda löneställning för befattningshavarna. Endast i de fall då detta samband är av sådan art, att vederbörande befattningshavare fullgöra eller lämpligen kunna åläggas fullgöra viss undervisnings- och examinationsskyldighet vid universiteten och högskolorna eller jämförliga institutioner, bör samma löneställning som för motsvarande akademiska befattningshavare ifrågakomma. Såsom en förutsättning för den höjda lönegradsplacering jag i det följande förordar för vissa tjänster bör därför gälla, att det skall åligga tjänsteinnehavarna att utan särskild ersättning vid egen institution eller akademiskt lärosäte fullgöra den undervisnings- och examinationsskyldighet, som kan bli dem ålagd av Kungl. Maj:t. Givetvis bör härvid beaktas att forskningens intressen ej åsidosättas. Vidare bör fordras, att samma kompetenskrav som för motsvarande universitetstjänster upprätthållas.

Vid institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm finnes inrättad en personlig professur i statskunskap i lönegraden 37. Innehavaren av professuren är skyldig att utan särskild ersättning vid Stockholms högskola meddela undervisning och förrätta examination i statskunskap. Jag förordar, att denna befattning hänföres till den för universitets- och högskoleprofessorer föreslagna lönegraden.

De två professurerna vid farmaceutiska institutet, professuren vid gymnastiska centralinstitutet samt de fyra professurerna vid Alnarps lantbruks-

mejeri- och trädgårdsinstitut äro förbundna med arbetsuppgifter, som icke nämnvärt skilja sig från dem, som äro förenade med motsvarande befattningar vid högskolorna, även om instituten icke i alla hänseenden kunna anses jämbördiga med högskolorna. Jag vill därför icke motsätta mig att lönegraden Co 14 tillämpas jämväl för nämnda professorer. Till frågan om det till innehavaren av professuren vid gymnastiska centralinstitutet utgående föreståndararvodet torde jag senare få återkomma.

Beträffande två av avdelningsföreståndarna och professorerna vid statens skogsforskningsinstitut gäller redan nu, att de äro skyldiga att fullgöra viss undervisning vid skogshögskolan. På grund härav och med hänsyn till de kompetenskrav, som upprätthållas för avdelningsföreståndarbefattningarna vid institutet, tillstyrker jag, att befattningarna hänföras till lönegraden Co 14. Innehavaren av en av Föreningen Skogsarbeten bekostad personlig professur i skoglig arbetslära vid institutet, vilken jämväl skall handhava undervisning vid skogshögskolan, skall enligt av Kungl. Maj:t den 20 maj 1949 meddelade bestämmelser i avlöningshänseende vara likställd med avdelningsföreståndare vid institutet. Några särskilda skäl att bryta denna likställdhet i förevarande sammanhang synas icke föreligga.

Å personalförteckningen för statens institut för folkhälsan finnas för närvarande upptagna tre professorsbefattningar i lönegraden Ca 37. Innehavarna av dessa befattningar äro föreståndare för var sin avdelning vid institutet. En fjärde avdelning vid institutet förestås av professorn i hälsovårdslära vid karolinska institutet, vilken i denna egenskap omfattas av löneregleringsförslaget och vilken uppbär ett föreståndararvode å 2 004 kronor. Enligt min mening böra jämväl de å personalförteckningen för statens institut för folkhälsan uppförda professorerna hänföras till lönegraden Co 14. I samband med löneregleringens genomförande bör det till professorn i hälsovårdslära vid karolinska institutet utgående föreståndararvodet bestämmas till 1 500 kronor eller sålunda samma belopp, som utgår till professor vid karolinska institutet, vilken är föreståndare för institution vid karolinska sjukhuset. Löneregleringen föranleder jämväl en omprövning av det arvode, som utgår till den professor vid institutet för folkhälsan, vilken är institutets föreståndare. Härtill återkommer jag i det följande.

Vid naturhistoriska riksmuseet finnas sju professorer och avdelningsföreståndare samt vid statens etnografiska museum en professor och föreståndare, alla placerade i lönegraden Ca 37. Befattningshavarna tillsättas efter sakkunnigförfarande och såsom befordringsgrunder angivas vetenskaplig förtjänst på det speciella område vederbörande avdelning omfattar samt sökandens egenskaper såsom institutionsföreståndare. Med hänsyn till de höga vetenskapliga krav, som ställas på dessa befattningshavare, och den nära anknytning, som dessa äga till vissa närliggande institutioner vid universiteten, böra jämväl förevarande befattningshavare enligt min uppfattning hänföras till lönegraden Co 14. Jag vill i detta sammanhang erinra, att den nuvarande professorn och föreståndaren för riksmuseets paleozoologiska avdelning ålagts skyldighet att vid behov fullgöra viss examination och leda

viss undervisning i paleozoologi vid universiteten i Uppsala och Lund. Det särskilda lönetillägg å 1 060 kronor, som utgår härför, bör i samband med löneregleringen bortfalla. Beträffande det arvode, som vid riksmuseet utgår till den professor, som är museidirektör, torde jag få hänvisa till vad jag i det följande föreslår. Professorn och föreståndaren för statens etnografiska museum uppbär såsom lärare (professor) i allmän och jämförande etnografi vid Stockholms högskola ett arvode å 4 000 kronor. Detta arvode bör med hänsyn till den förut angivna förutsättningen för lönegradsuppflyttningen i princip icke vidare utgå. För undvikande av inkomstminskning för den nuvarande innehavaren av befattningen torde det dock övergångsvis böra fastställas till i runt tal 2 400 kronor.

Universitetslönekommittén har förordat, att dess förslag skola tillämpas å tjänsten på indragningsstat såsom föreståndare för de under vitterhetsakademien hörande ostasiatiska arkeologiska samlingarna, enär tjänstens innehavare hittills avlönats lika med universitetsprofessor. Detta vill jag icke motsätta mig. Såsom lärare (professor) i sinologi vid Stockholms högskola uppbär ifrågavarande befattningshavare ett arvode å 4 000 kronor. Liksom nyssnämnda arvode till professorn och föreståndaren för statens etnografiska museum bör detta arvode i princip bortfalla. För undvikande av inkomstminskning för den nuvarande tjänstinnehavaren bör det emellertid övergångsvis fastställas till 2 400 kronor.

Under samma motivering som beträffande sistnämnda tjänst har universitetslönekommittén föreslagit, att löneregleringen skall omfatta även den personliga professuren i experimentell fysik vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik. Jämväl detta förslag vill jag biträda. Därjämte förordar jag, att den vid samma institut inrättade statliga personliga laboratorstjänsten i lönegraden Ca 30 placeras i lönegraden Ca 33.

Även vissa andra laboratorstjänster, som ej redovisas å de akademiska lärosätenas personalförteckningar, böra enligt min mening hänföras till lönegraden Ca 33, nämligen de tre laboratorerna, tillika avdelningsföreståndare vid karolinska sjukhusets radiofysiska institution i Ca 31 och laboratorn i samma lönegrad vid sjukhusets kliniskt-bakteriologiska centrallaboratorium. De äro samtliga skyldiga att fullgöra viss undervisning vid karolinska institutet. I samband med lönegradsuppflyttningen bör det till sistnämnde laborator nu utgående undervisningsarvodet å 1 000 kronor bortfalla. Vidare böra avlöningsförmåner motsvarande universitetslaborators utgå till de tre arvodesavlönade laboratorerna vid flyg- och navalmedicinska nämnden, vilka äro knutna till de fysiologiska institutionerna vid universitetet i Lund, karolinska institutet och gymnastiska centralinstitutet.

För här ej nämnda laboratorstjänster och vissa andra motsvarande befattningar, såsom t. ex. statsagronomtjänsterna vid statens lantbruksförsök och försöksledarbefattningarna vid statens skogsforskningsinstitut, är anknytningen till den vid de akademiska lärosätena bedrivna verksamheten ej densamma som för de förut uppräknade. Jag anser mig i avsaknad av

närmare utredning icke kunna förorda, att deras löneställning omprövas i samband med universitetslöneregleringen, men förutsätter att det skall bli möjligt att i annat sammanhang upptaga denna fråga till övervägande i så god tid att resultatet därav kan föreläggas 1952 års riksdag.

Utöver de här berörda befattningarna utanför universiteten och högskolorna torde jag även få i detta sammanhang något beröra vissa chefstjänster. Till löneplanen 2 lönegraden 14 äro för närvarande hänfödda föreståndarbefattningarna vid statens veterinärmedicinska anstalt, statens bakteriologiska laboratorium och statens rättskemiska laboratorium. Vidare är i denna lönegrad placerad tjänsten såsom överinspektör för statens lantbruksförsök. Däremot är bl. a. tjänsten såsom chef för statens skogsforskningsinstitut hänförd till lönegraden Cp 15. Med hänsyn till de kvalifikationer som förutsätts hos innehavarna av dessa befattningar och den ansvarsfulla ställning som tillkommer dem såsom chefer för förenämnda institutioner anser jag, att de böra erhålla en löneställning som är något förmånligare än professors. Jag förordar därför, att de hänföras till lönegraden 15 å löneplanen 2, i vilken lönegrad såsom nyss antytts chefer för verk av motsvarande art och storleksordning redan nu äro placerade. I samband härmed böra de i det föregående berörda föreståndararvodena vid gymnastiska centralinstitutet, statens institut för folkhälsan och naturhistoriska riksmuseet omregleras. Dessa arvoden äro för närvarande respektive 4 308 kronor, 2 004 kronor och 1 008 kronor. Det förstnämnda arvodet utgår till föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet, om denne tillika innehar tjänst såsom lärare vid institutet. Eljest utgår ytterligare 5 352 kronor. Ifrågavarande arvoden böra lämpligen avvägas så, att de motsvara den nuvarande grundlöneskillnaden mellan lönegraderna 14 och 15 å löneplanen 2 eller således 1 200 kronor, beträffande gymnastiska centralinstitutet dock endast för det fall att professorn vid institutet är dess föreståndare. För undvikande av inkomstminskning torde den nuvarande innehavaren av föreståndarbefattningen vid detta institut böra erhålla ett personligt tillägg å i runt tal 1 500 kronor. Vidare bör det nuvarande arvodet å 1 008 kronor till den avdelningsföreståndare i Ca 37, som är föreståndare för statens farmaceutiska laboratorium, i förevarande sammanhang höjas till 1 200 kronor.

Kostnadsberäkning.

De förslag om ändrad löneställning, som i det föregående framlagts, ha beräknats medföra ökade kostnader för löner med i runt tal två miljoner kronor per år.

Förslag om anslagsberäkningen för nästa budgetår för de särskilda universiteten, högskolorna och institutionerna samt om erforderliga ändringar i personalförteckningar m. m. framläggas i vederbörligt sammanhang av cheferna för de departement, varunder institutionerna m. m. lyda. De ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente och pensionsreglementena, som påkallas i anslutning till förslagen, torde jag senare få anmäla.»

Beträffande den i departementschefsanförandet omförmälda Bilagan A till statsrådsprotokollet får utskottet hänvisa till s. 72 och 73 i propositionen.

Utskottet. Vid sin granskning av propositionsförslaget har utskottet funnit sig kunna i allt väsentligt biträda de däri uppdragna riktlinjerna för en löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare ävensom vissa med dem jämförliga tjänstemän utanför de akademiska lärosätena. Det måste betecknas som i och för sig tillfredsställande, att förutsättningar för ett inordnande av de oreglerade befattningarna för professorer och laboratorer m. fl. vid universiteten och de medicinska högskolorna under statens allmänna avlöningsreglemente nu befunnits föreligga. Efter ett sådant inordnande kommer å oreglerad stat icke att kvarstå någon större grupp av statstjänstemän eller befattningshavare i sådan statsunderstödd verksamhet, där statsmakterna bestämma avlöningsförmånerna. Utskottet, som delar departementschefens uppfattning att en löneförbättring för här ifrågavarande tjänstemän är befogad samt att åtskillnad vid lönesättningen icke bör göras mellan tjänstemän tillhörande en och samma befattningshavargrupp vid de akademiska lärosätena, finner de förordade löneställningarna väl avvägda.

Beträffande den för laboratorgruppen föreslagna lönegraden, Ca 33, har departementschefen anfört, att Sveriges akademikers centralorganisation vid överläggningar i ämnet förklarar sig visserligen icke kunna acceptera nämnda lönegrad men å andra sidan förklarar sig ej vilja motsätta sig, att löne-regleringen för hithörande befattningshavare grundades å denna lönegrad. Det hade vid överläggningarna å ömse sidor förutsatts att, därest det nu pågående tjänsteförteckningsrevisionsarbetet skulle giva anledning därtill, laboratorgruppens löneställning skulle omprövas och därvid undersökas, om och i vilken utsträckning särskilda arvoden borde utgå till de befattningshavare av ifrågavarande kategori, som tillika vore institutionsföreståndare. Representanter för nyssnämnda organisation ha vid uppvaktning inför utskottets vederbörande avdelningar framhållit, att berörda departementschefsuttalande enligt den uppfattning organisationen vid ifrågavarande överläggningar hävdade icke finge tilläggas annan innebörd än att organisationen icke velat motsätta sig, att löne-regleringen för laboratorgruppen för närvarande grundade sig på lönegrad Ca 33. Vidare hade organisationens avsikt varit, att, därest arbetet med tjänsteförteckningsrevisionen därtill gäve anledning, icke endast undersökning skulle verkställas, om och i vilken utsträckning särskilda institutionsföreståndararvoden borde utgå, utan dessutom löneställningen i övrigt för laboratorgruppen omprövas.

I fråga om anställningstiden för docenter har departementschefen föreslagit, att densamma skulle bestämmas till två 3-årsperioder med möjlighet till förlängning högst ett år i de fall, då forskningsverksamheten blivit förhindrad av sådan vikariatstjänstgöring å högre befattning vid universitet eller högskola, som förekommit i mera avsevärd omfattning. Även vikariats-

förordnande av kortare varaktighet än hel termin borde härvid kunna beaktas. I jämförelse med nu gällande bestämmelser angående förlängning av tiden för innehav av docentstipendium innebär departementschefsförslaget å ena sidan den uppmjukningen, att icke såsom hittills hel termins vikariatsförordnande skall erfordras för förlängning med ett sjunde år, men å andra sidan sådan skärpning, att icke såsom för närvarande sådan förlängning skall kunna medgivas oberoende av vikariatstjänstgöring, där så anses befogat av hänsyn till undervisningens behov eller ifrågakommande docents vetenskapliga förtjänster. I motionen I: 87 yrkas sådan utformning av bestämmelserna om docents anställningstid, att förlängning med högst ett sjunde år må kunna medgivas, då vederbörande docents forskningsverksamhet blivit förhindrad icke blott av i propositionen avsedd vikariatstjänstgöring, utan även av annan anledning, t. ex. militärtjänstgöring eller långvarig sjukdom. Vidare yrkas i motionen I: 194, att riksdagen vid bifall till förevarande proposition måtte göra det uttalandet att docent, som den 1 juli 1952 innehar docentstipendium, skall kunna — oavsett att han under sitt innehav av docentstipendium eller extra ordinarie anställning icke i avsevärd grad hindrats i sin forskningsverksamhet av vikariat på högre befattning vid universitet och högskolor — i särskilda fall berättigas att innehava extra ordinarie anställning som docent så länge, att den sammanlagda tiden för hans innehav av docentstipendium och extra ordinarie anställning uppgår till sju år.

Utskottet, som delar de i motionen I: 87 anförda synpunkterna, tillstyrker, att förlängning av anställningstiden för docent med högst ett sjunde år skall kunna ifrågakomma icke blott i de fall, som avses i propositionen, utan även av sådana anledningar, som angivas i motionen. Vidkommande det i motionen I: 194 framställda yrkandet får utskottet erinra, att Kungl. Maj:t i förevarande proposition hemställt om bemyndigande att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bli erforderliga vid löne- och pensionsregleringens genomförande. Utskottet, som icke har något att erinra mot att ett sådant bemyndigande lämnas Kungl. Maj:t, utgår från att dylika övergångsbestämmelser komma att visa sig erforderliga i flera hänseenden, såvitt angår docenter, som efter att ha innehaft docentstipendium tillträda extra ordinarie docentanställning, samt att de av motionärerna framförda synpunkterna därvid bliva beaktade. Något särskilt uttalande från riksdagens sida synes därför icke erforderligt på denna punkt. Motionen I: 194 avstyrkes således av utskottet.

För docentkompetenta biträdande lärare föreslås i propositionen ett bibehållande av det nuvarande avlöningssystemet med tilläggsarvode utöver det för annan biträdande lärare fastställda arvodet. Tilläggsarvode föreslås skola motsvara skillnaden mellan den kontanta lönen i 30 löneklassen å vederbörande universitets eller högskolas ortsgrupp och det arvode, som tillkommer annan biträdande lärare. I motionen I: 195 yrkas, att docentkompetenta biträdande lärare skola erhålla extra ordinarie anställning i samma lönegrad, som föreslagits för extra ordinarie docenter, eller alltså lönegrad

Ce 30. Vid uppvaktningar inför utskottets vederbörande avdelningar ha meningarna på denna punkt brutit sig, i det att dels representanter för Sveriges docentförbund såsom sin mening uttalat, att frågan om beredande av extra ordinarie anställning för docentkompetenta biträdande lärare vore i behov av utredning och att förbundet därför för närvarande anslöte sig till departementschefens uppfattning, dels ock två professorer uttalat sig till förmån för motionärens uppfattning. Enligt utskottets mening ha sådana skäl icke förebragts, som f. n. kunna motivera ett frångående av departementschefens förslag i förevarande avseende. Motionen I: 195 avstyrkes därför av utskottet.

De särskilda uttalanden, som av departementschefen gjorts beträffande vissa i den såsom Bilaga A till statsrådsprotokollet i ärendet fogade tablån över befattningar, som föreslås skola omfattas av löneregleringen, giver icke utskottet anledning till särskilt uttalande utom på en punkt. Departementschefen föreslår, att de från Emily Wijks donationsfond för närvarande under i donationsurkunden angivna villkor till innehavare av vissa professors-ämbeten vid Göteborgs högskola utgående lönetilläggen skola upphöra, i den mån befattningshavarna övergå å det nya avlöningssystemet. Frågan om dispositionen i framtiden av omförmälda fond har departementschefen ansett böra få upptagas i annat sammanhang. I motionen I: 265 yrkas, att ifrågavarande förslag icke må av riksdagen godkännas. Utskottet kan för sin del icke finna det motiverat att i förevarande fall göra avsteg från det eljest i liknande sammanhang tillämpade tillvägagångssättet att vid löneregleringar av här ifrågavarande art avskaffa kontanta lönetillägg, i den mån icke löne-minskning därigenom uppstår. Utskottet vill emellertid i anledning av motionen beträffande den framtida dispositionen av ifrågavarande fond förordna, att den del av fondens avkastning som nu utgår såsom lönetillägg åt vissa professorer i stället skall komma högskolans professorer till godo i annan form, t. ex. såsom bidrag till resor och forskning. Donationens ursprungliga syfte att bereda högskolans professorer någon ersättning för de förmåner som universiteten erbjuda med sina större bibliotek, rikare institutioner och stimulerande umgänge med ett större antal kolleger, skulle däri-genom allt fortfarande kunna förverkligas. Utskottet förutsätter härvid såsom självklart, att Kungl. Maj:t, innan dylika ändrade bestämmelser utfärdas, bereder donatrix efterlevande tillfälle att uttala sin mening.

Vad departementschefen anfört rörande de akademiska lärarnas tjänstgöringsskyldighet finner sig utskottet i princip kunna biträda. Beträffande särskilt docenter och forskardocenter förutsätter utskottet, att den förordade utsträckningen av tjänstgöringsskyldigheten skall utgöra ett villkor för den ifrågasatta löneregleringen. I fråga om den av departementschefen förordade bestämmelsen om skyldighet för professor och laborator att i sina ämnen utarbета läroböcker eller kompendier, därest tjänliga sådana icke finnas, får utskottet på förekommen anledning framhålla, att en föreskrift i sådan riktning givetvis bör tillämpas med en viss urskillning.

Övriga i propositionen framlagda, här ovan icke särskilt berörda förslag föranleda icke något särskilt uttalande från utskottets sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 265, med bifall till motionen I: 87 samt med avslag å motionerna I: 194 och I: 195,

1) godkänna de allmänna riktlinjer för en löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl., som utskottet ovan förordat,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bli erforderliga vid löne- och pensionsregleringens genomförande.

Stockholm den 14 mars 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Eric Ericson, Näsström, Sundelin, Bergh, Ragnar Persson, Bergman och Fridolf Jansson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Bergström, Svensson i Grönvik, Andersson i Malmö, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Ståhl, Bergstrand, Kollberg, Thapper, fröken Elmén, herrar Birke, Gustafsson i Skellefteå och fröken Nygren.